

MJ250475

MASARYKOVA UNIVERZITA	
Ped. fakulta - podatelna	
Č.j./E.č.:	MU/33290/2013/PdF
Datum/Čas	11-06-2013 /
Počet listů dokumentu:	2
Počet příl. a listů/sv.:	/
Počet a druh nelist. příloh:	/

/loženo do systému MU/29646/2013/PdF-14

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita
Fakulta
Habilitační obor

Pedagogická fakulta MU
Speciální pedagogika

Uchazeč
Pracoviště
Habilitační práce

Mgr. Eva ZEZULKOVÁ, Ph.D.
Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě
Výchova řeči jako nástroj inkluzivního vzdělávání žáků
s mentálním postižením v primárním vzdělávání

Oponent
Pracoviště

doc. PaedDr. Miroslava BARTOŇOVÁ, Ph.D.,
Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Text posudku

Habilitační práce Mgr. Evy Zezulkové, Ph.D., je zpracována jako jedno z aktuálních témat z oblasti speciálněpedagogických – téma osvojení si řečových schopností a komunikativní kompetence u kategorie, žák s lehkým mentálním postižením v primárním inkluzivním vzdělávání. Autorka k volbě tématu, které je předmětem jejího dlouhodobějšího badatelského zájmu a úsilí, dospěla reflektováním trendů ve vlastním oboru, ale též i na základě potřeb současné pedagogické praxe orientované na základní paradigmatu inkluzivního prostředí. Oceňuji zájem autorky o dané téma, a jak sama uvádí, jedná se o ojedinělou studii v našich podmínkách. Tato studie vychází ze současných tendencí vzdělávání zaměřených na vytvoření, a současně i osvojení si optimálních podmínek inkluzivního vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením s akcentem na komunikaci a realizaci těchto podmínek v rámcových vzdělávacích programech.

Habilitační práce je rozsáhlým spisem, tvoří ji 327 stran autorského textu, koncepčně je členěna do pěti částí s mnoha podkapitolami. Celkově má práce jasnou strukturu, jednotlivá témata na sebe logicky navazují. Součástí práce je pět příloh. V seznamu použitých pramenů je uvedeno velké množství titulů. Jedná se o zdroje české, slovenské, anglosaské proveniencie. Prameny autorčina původu jsou zastoupeny 8 položkami. Habilitační práce má standardní dělení s částí teoretickou a empirickou, vlastní výzkum autorky. Po stránce metodologické se jedná o kombinaci teoreticko-analytického a empirického postupu.

Zpracování teoretických východisek předložené práce zahrnuje diskurz o současném stavu dosavadního řešení poznání v oblasti komunikativních a jazykových kompetencí u žáků s mentálním postižením v kontextu analýzy rámcových vzdělávacích programů. Operacionalizaci relevantních pojmů lze přiznat formulační jasnost a logickou utříděnost provázenou myšlenkovou návazností. Navzdory širokému zaměření se domnívám, že některé specifikované a popisované pasáže by si zasloužily teoretický vhled i z pohledu analýz zahraničních studií a výzkumů. Mám-li se kriticky vyjádřit, autorka prokázala dobrou orientaci v dostupné odborné produkci k danému tématu a přináší tak do domácího prostředí sumu informací z problematiky analýzy komunikačních schopností u žáků, úzeji, vymezením komunikační kompetence u žáků s lehkým mentálním postižením v inkluzivním vzdělávání. Tato část práce není pouze souhrnem poznatků, ale je nositelem teoretického přínosu, v případě, že autorka tyto poznatky včleňuje do praktických souvislostí. V rámci vymezení obsahu jednotlivých kapitol je úvodní kapitola věnována deskripci

speciálněpedagogických disciplín logopedie a psychopedie, vymezení pojmu komunikace, komunikativní kompetence, primární a inkluzivní vzdělávání. V druhé a třetí kapitole autorka upozorňuje na determinanty komunikativních kompetencí, poukazuje na základní vztah: myšlení a řeč, řeč a motorika, řeč a percepce. Dále podrobně specifikuje vývoj řeči u dětí a žáků s mentálním postižením. Obsah těchto dvou kapitol je podle mého názoru nevyhnutným minimem, které by měl znát každý, kdo pracuje s žáky s mentálním postižením. Pozitivně hodnotím, že teoretické poznatky rozšířila o první empirickou studii habilitačního spisu, zaměřenou na zjišťování úrovně fonematického uvědomění u žáků s lehkým mentálním postižením na prvním stupni. Za zajímavou lze považovat poslední kapitolu teoretického vstupu, autorka v ní specifikuje a popisuje diagnostiku jazykových kompetencí. Je věcí diskuse, zda vzhledem k širšímu tématu práce nezařadit i vymezení inkluzivní (podpůrné) diagnostiky.

Logicky konzistentní, systémově pojatý je v předložené práci popis výzkumné procedury a jejích výsledků. Hlavní cíl výzkumu směřovala autorka na analýzu a posouzení dosažené úrovně komunikativní kompetence u žáků s LMP v primárním vzdělávání, přičemž kritéria posuzování vycházejí z očekávaných výstupů v oblasti komunikativní kompetence pro předškolní vzdělávání. V rámci rozsáhlého výzkumného šetření analyzovala dosažené úrovně ve vztahu k základním složkám řeči, ve vztahu k jednotlivým jazykovým rovinám a dílčím komunikativním kompetencím. Jedná se o studii, kdy analytickou jednotkou byli pedagogové a žáci s lehkým mentálním postižením. Šetření se zúčastnilo 414 respondentů (učitelů), vyplnili celkem 1114 dotazníků (žák s LMP v primárním vzdělávání). Vzhledem k cílům výzkumu se mi jeví kvantitativní metodologie jako oprávněná. V úvodní výzkumné kapitole autorka podrobně specifikuje design a techniky výzkumu. Využila dotazník vlastní konstrukce a pozorování žáků na základě záznamových archů. V rámci samotného realizovaného výzkumného šetření ověřovala platnost či neplatnost 17 stanovených hypotéz.

Pozitiva předložené práce:

1. Jde o práci, kterou lze vzhledem k výzkumu zahrnující celou Českou republiku, považovat za ojedinělou.
2. Za největší přínos předložené práce považuji aplikaci dosažených výzkumných výsledků z oblasti komunikační kompetence u žáků s lehkým mentálním postižením do edukačního procesu v rámci inkluzivního vzdělávání. To si dle mého názoru vyžaduje nejen dobré teoretické poznatky v dané oblasti, ale i praktické zkušenosti.
3. V neposlední řadě oceňuji návrhy a opatření ve vztahu k torbě školních vzdělávacích programů u žáků s lehkým mentálním postižením s akcentem na komunikační kompetenci uplatňovanou v jednotlivých vzdělávacích oblastech a průřezových tématech.

Některé připomínky k předložené práci:

1. Na s. 15 vymezujete klasifikaci mentální retardace, postrádám vymezení dalších mezinárodně uznávaných klasifikací, které se domnívám musí být nezbytnou součástí habilitační práce (upustila bych již od specifikace pojmu oligofrenie, výchovná zanedbanost).
2. Větší prostor by si, podle mého názoru, zasloužila i problematika edukace žáků s lehkým mentálním postižením. Podrobně specifikujete komunikační kompetenci, ale její realizaci v rámci vzdělávacích oblastí je nutné zasadit do organizace (metod, forem, strategií) vzdělávání.
3. Vzhledem k terminologii, přesně vymezte, kdy užíváme pojem ve spojení: *dítě s mentálním postižením*, *žák s mentálním postižením*. V textu oba pojmy zaměňujete.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. V *Diskuzi* konstatujete, že u žáků s lehkým mentálním postižením mají méně verbální praxe (vysvětlíte pojem), dále, že tuto situaci ztěžují i další faktory jako je možná nedoslýchavost, domnívám se však, že tato kategorie nebyla oblastí vší studie. Vysvětlíte, co vás vedlo k těmto závěrům.
2. Uvádíte, že z analýzy indikátorů zaměřených na dosaženou kvalifikaci a další vzdělávání učitelů (s. 285), mají pedagogové nedostatek informací o specifikaci osobnosti žáků s mentálním postižením a nepocítují potřebu dalšího vzdělávání. Domnívám se, že tyto závěry by bylo možné konstatovat v případě, že kategorii pedagog vymezíte na pedagoga se speciálněpedagogickým vzděláním a bez speciálněpedagogického vzdělání. Objasněte.
3. Vyjádřete se k výše uvedeným dotazům v textu.

Závěr

Habilitační práce Mgr. Evy Zezulkové, Ph.D., „Výchova řeči jako nástroj inkluzivního vzdělávání žáků s mentálním postižením v primárním vzdělávání“ splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Speciální pedagogika a přináší nové vědecké poznatky. Autorka prokázala, že dobře ovládá sledovanou problematiku. Práci doporučuji k obhajobě v rámci habilitačního řízení.

V Brně dne 3. 6. 2013

(podpis)